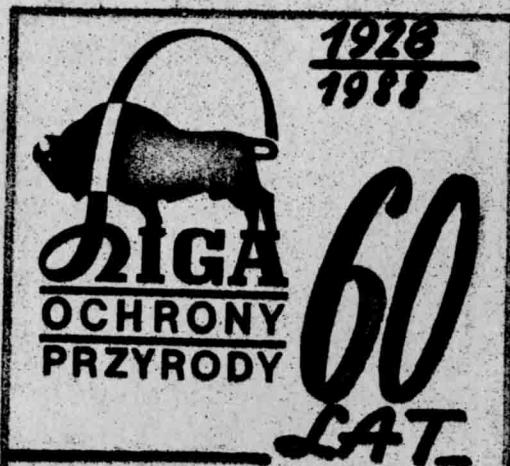

wiadomości

Nr 7010
(17-20) i
grudzień
1987r

Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Łomżyńskiej

Korzystamy z gościnnych szpalt biuletynu TPZŁ. Pragniemy przybliżyć piękno przyrody województwa łomżyńskiego.

Zaprezentować obiekty przyrodnicze już objęte ochroną prawną i te których utworzenie wymaga jeszcze wysiłku wielu ludzi.

Przedstawiamy niektóre formy pracy ZW LOP w Łomży.

Szczególnie cenimy sobie współpracę z TPZŁ. Chętnie powiększymy grono osób współpracujących z nami.

Dziękujemy wszystkim tym, którzy nie potrafia być obojętni na niszczenie przyrody. Napływające informacje w tej sprawie wykorzystujemy. Wiele cennych obiektów przyrody zostało uratowanych.

Zapraszamy do współpracy.

ZW LOP

Łomża, grudzień 1987 r.

PLANOWANY BIEBRZAŃSKI PARK NARODOWY

O DZIAKALNOŚCI LOP CZYTAJ
NA STR. 3-12

BLIŻEJ REGIONU - BLIŻEJ KRAJU

Zbliża się termin zakończenia VIII edycji konkursu "BLIŻEJ REGIONU - BLIŻEJ KRAJU", rozpisanego przez Ministerstwo Kultury i Sztuki i "Kurier Polski".

Cieszymy się, że z Oddziałów / niestety nie ze wszystkich / napływa coraz więcej meldunków z realizacji tego konkursu.

Przypominamy, że ZARZĄD GŁÓWNY TPZŁ oczekuje od Oddziałów do 31 marca 1988 r. udokumentowanych związanych sprawozdań ze swojego udziału w konkursie. Na tej podstawie zostanie opracowane ZBIORCZE SPRAWOZDANIE z całego Towarzystwa i przesłane do organizatorów. (M.M.)

Marian Mieszkowski
PRZYKOTOWANA DO OBCHODÓW
XXX-LECIA TPZŁ

W roku 1958 przypada XXX-lecie działalności Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Łomżyńskiej. Całe Towarzystwo, tj. jednocześnie oddziałów w kraju i Zarząd Główny w Łomży dość długo, starannie i z troską przygotowywał i przygotowuje się do tej rocznicy. W oparciu o propozycje Oddziałów, po dokonanej analizie przez rozszerzoną komisję Zarządu Głównego został opracowany projekt obchodów tej rocznicy. Dokument ten był poddany wnikliwej analizie dwukrotnie na posiedzeniach Prezydium ZG w dniach 8.10. i 10.12.1987r., aż w końcu został zatwierdzony na posiedzeniu plenarnym Zarządu Głównego w dniu 14.01.1988r.

Postaram się przedstawić główne wątki obchodów, które wg. założeń powinny być wydarzeniem nie tylko wewnątrz organizacyjnym.

1. Obchody zostały wyznaczone na 30 września i 1 października.
2. W dniu 30.09. w LO w Łomży przewiduje się:
 - uroczyste rozszerzone posiedzenie władz naczelnych TPZŁ,
 - sesja popularnonaukowa "XXX-lecie TPZŁ",
 - koncert Zespołu Pieśni i Tańca "ŁOMŻA" /WDK/
3. W dniu 1.10. przewidziana jest wycieczka do Drozdowa - Muzeum Przyrodniczego.

Koncepcja rozszerzonego posiedzenia władz naczelnych TPZŁ polega na zaproszeniu: założycieli i nestorów TPZŁ, działaczy AKŁ, SW SSZŁ, przedstawicieli Oddziałów /po 2/, przedstawicieli członków zbiorowych oraz przedstawicieli władz polityczno-administracyjnych i instytucji współpracujących.

Nie została, nie mogła być przyjęta do realizacji propozycja jednego z Oddziałów, aby z okazji jubileuszu XXX-lecia zorganizować dodatkowy Zjazd Wychowanków Szkół Łomżyńskich. Jak wiadomo, zgodnie z uchwałą poprzedniego, taki zjazd odbyć się winien w 1989 roku.

Jak już wyżej wspomniałem, Zarząd Główny dąży, aby obchody jubileuszu były nie tylko wydarzeniem wewnątrzorganizacyjnym, a miały szerszy aspekt społeczny. Z tych względów program przewiduje m.in.:

1. rozpisanie konkursów ogólnopolskich na
 - piosenkę lub pieśń o ZIEMI ŁOMŻYŃSKIEJ, KURPIACH /wspólnie z Łomżyńskim Towarzystwem Muzycznym/,
 - utwór /wiersz, opowiadanie, reportaż, nowela/ o ZIEMI ŁOMŻYŃSKIEJ, KURPIACH wspólnie z Wojewódzką Biblioteką Publiczną.
2. rozpisanie konkursu wojewódzkiego na pracę malarską o ZIEMI ŁOMŻYŃSKIEJ, wspólnie z Robotniczym Stowarzyszeniem Twórców Kultury i WDK,
3. wydanie jubileuszowego Nr 4 rocznika "ZIEMIA ŁOMŻYŃSKA" -1988 oraz jubileuszowego numeru "Wiadomości TPZŁ",
4. zorganizowanie wystawy prac Tadeusza Butlera,
5. przeprowadzenie wśród członków i sympatyków TPZŁ zbiórki książek do biblioteki Szkoły Nr 9 w Łomży / w budowie/.

Końcowo informuję, że w teksty programu obchodów XXX-lecia TPZŁ jak też regulaminy konkursów, zostały zaopatrzone wszystkie Oddziały TPZŁ w kraju.

Zachęcam gorąco wszystkich członków i sympatyków TPZŁ do wsparcia zainicjowanych działań / vide p-pty 1,2 i 5/, które pozwolą nadać obchodom XXX-lecia akcenty społeczne i trwały po nich ślad.

Anna Białobrzęska

ROLA LIGI OCHRONY PRZYRODY W SPOŁECZNYM RUCHU OCHRONY PRZYRODY

Liga Ochrony Przyrody powstała 9.01.1928 r. z inicjatywy prof. Władysława Szafera. Powstanie Ligi wiązało się z ożywieniem ruchu ochrony przyrody w Polsce i na świecie. W 1982 r. odbył się XXI Krajowy Zjazd Ligi Ochrony Przyrody, który dokonał zmian w statucie oraz wytyczył cele i zadania Stowarzyszenia na najbliższe lata. W nowym statucie zostały one sformułowane następująco:

" Celem Ligi jest społeczne działanie na rzecz ochrony przyrody i racjonalnego kształtowania środowiska przyrodniczego jako dobra ogólnonarodowego oraz wpływania na tworzenie warunków do optymalnego korzystania z ich wartości przez ogół obywateli Polskiej Rzeczypospolitej Ludowej, a w szczególności:

- 1/ kształtowanie właściwego stosunku człowieka do środowiska przyrodniczego, budzenie umiłowania przyrody, a także szerzenie w społeczeństwie zarówno wśród dorosłych, jak i młodzieży pełnego zrozumienia istoty, znaczenia i celów ochrony tego środowiska;
 - 2/ zabieganie o włączenie ochrony przyrody i środowiska do celów rozwoju społeczno-gospodarczego, do programów działalności władz państwowych i organizacji społecznych;
 - 3/ podejmowanie działań zmierzających do zahamowania degradacji środowiska przyrodniczego, zabieganie o ochronę jego składników oraz inicjowanie prac zmierzających do prawidłowego jego kształtowania;
- dotyczy to zwłaszcza ochrony

- szaty roślinnej i świata zwierząt,
 - wód i powietrza atmosferycznego,
 - gruntów rolnych i leśnych.
 - lasów,
 - przyrody nieożywionej.
 - obiektów i obszarów prawnie chronionych lub zasługujących na ochronę ze względu na walory przyrodnicze, a także lecznicze,
 - terenów zieleni i wypoczynku;
- 4/ postulowanie, inicjowanie i podejmowanie przedsięwzięć zmierzających do naprawy lub odbudowy środowiska przyrodniczego, zwłaszcza zabiegów i prac rekultywacyjnych;
 - 5/ inicjowanie i podejmowanie społecznych przedsięwzięć oraz pełnienie organizatorskiej roli w społecznym ruchu na rzecz ochrony przyrody i kształtowania środowiska przyrodniczego;
 - 6/ zabieganie o właściwe użytkowanie oraz świadome i celowe odtwarzanie, a także pomnażanie zasobów przyrody".

W 1981 r. Liga przedstawiła władzom państwowym Raport o stanie środowiska w Polsce, w którym dokonano oceny stanu środowiska i przedłożono propozycje działań w celu jego poprawy. Liga Ochrony Przyrody jest członkiem Międzynarodowej Unii Ochrony Przyrody i Jej Zasobów. Obecnie Stowarzyszenie liczy 1,6 mln członków zrzeszonych w 11868 kołach terenowych, zakładowych, szkolnych i uczelnianych. Władze Ligi wiele uwagi poświęcają organizowaniu kół w uciążliwych dla środowiska zakładach przemysłowych oraz upowszechnianiu ciekawych inicjatyw zwycięzców corocznych konkursów o tytuł " Najlepszego Zakładowego Koła LOP".

. wiadomości TPZŁ .

Stowarzyszenie dąży do zwiększenia liczby kół terenowych, szczególnie zaś tych, które działają w środowisku wiejskim. W realizacji zadań postawionych przed Stowarzyszeniem liczymy na szerokie poparcie społeczeństwa.

Zachęcamy każdego, komu droga jest przyroda ojczyzna, kto pragnie żyć w zdrowym środowisku i zostawić je takim przyszłym pokoleniom, by współdziałał z nami.

FORMY PRACY ZW LOP

Tymczasowy Zarząd Wojewódzki LOP w Łomży rozpoczął działalność w dniu 1.07.1975 r.

Na terenie województwa działało wówczas 45 kół zrzeszających 3402 członków.

Po dwunastu latach działalności ZW LOP organizacja liczy: 18721 członków zrzeszonych w 160 kołach.

Dzięki ofiarnej działalności znacznej części nauczycieli utworzono 120 szkolnych kół LOP, które zrzeszają 17320 członków. Ponadto wspiera naszą organizację 36 członków zbiorowych. Dorosłych członków jest 1700 zrzeszonych w 40 kołach.

Członkowie kół LOP mają duży udział w organizowanych czynach społecznych. W okresie 12-letniej działalności ZW LOP wykonano:

- posadzono drzew 53957szt
- posadzono krzewów 17357szt
- założono upraw leśn. 873ha
- posadzono żywopłotów 36707mb

Szczególnie wiele wysiłku włożyli członkowie naszej organizacji w zakresie opieki nad zwierzętami;

- zawieszono skrzynek lęgowych 6826szt
- założono karmników

- i pojkików 12456 szt.
- wyłożono karmy 70830 kg.
- zlikwidowano si-
deł i wnyków 6579 szt.
- organizowano spot-
kania z naukowcami.

W zapobieganiu dewastacji przyrody i środowiska służy aktywna propaganda prowadzona przez Ligę.

Nasz wysiłek w tym zakresie obrazują cyfry:

- wygłoszono odczytów 830
- wygłoszono pogadanek 2786
- zorganizowano konkur-
sów i quizów 858
- wyświetlano filmów 2522
- zorganizowano wystaw
i stałych gablot 1484
- wyjazdowe zajęcia tere-
nowe i wycieczki 927

W pracy ze szkolnymi kołami LOP wielką uwagę przywiązywano do zaznajamiania młodzieży z zasadami ochrony przyrody, poszerzaniu wiedzy o przyrodzie własnego regionu.

W tym celu ZW LOP każdego roku organizuje konkursy:

- "Przyroda Twój Przyjaciół"
- "Mój Las"
- "Konkurs Zadrzewieniowy"
- "Najlepiej Pracujące Szkolne Koło LOP".

W konkursach tych uczestniczy w każdym roku około 5 tys. uczniów z 60 szkolnych kół LOP.

Od kilku lat organizowane są przez młodzież szkół średnich i pomaturalną sympozja, na których młodzież informuje o stanie przyrody i środowiska najbliższego otoczenia.

Młodzież ma dokładne rozeznanie środowisk, w których zamieszkuje.

W swoich wystąpieniach młodzież wnioskuje:

- zwiększenie zieleni w osiedlach mieszkaniowych,
- likwidację dzikich wysypisk śmieci,
- propozycje pomników przyrody

- zagospodarowanie wyrobisk i miejsc po żwirowniach
- przeciwdziałania w zanieczyszczaniu wód i powietrza.

Nasza praca z młodzieżą szkolną została wysoko oceniona przez ZG LOP. Opiekunowie szkolnych kół LOP wiele wysiłku wkładają w kształtowanie ekologicznej świadomości społeczeństwa. Odpowiednio przygotowani uczniowie starszych klas licealnych wygłaszają prelekcje w świetlicach, klubach.

Wiedzę ekologiczną młodzież przekazuje też na zebraniach rodziców w szkołach.

Z każdym rokiem działalność naszej organizacji jest bardziej widoczna. Zarząd Wojewódzki i Zarządy Oddziałów szerzej wychodzą do społeczeństwa z problemami nurtującymi naszą organizację. Część z nich możemy rozwiązywać tylko przez odpowiednie decyzje władz administracyjnych. W ostatnich latach dużo starań poczyniliśmy w sprawie powołania Biebrzańskiego Parku Narodowego. Prezentowaliśmy ten problem wiceministrowi leśnictwa, naczelnemu konserwatorowi przyrody, władzom województwa. W tym celu zorganizowaliśmy wspólne posiedzenie prezydiów TPZŁ, PTTK, LOP.

Została nawiązana współpraca z TWP - tematyka ekologiczna spotkała się z dużym zainteresowaniem. Zarząd Wojewódzki LOP organizuje w miarę swoich możliwości sesje naukowe, ale też plenarne zebrania powiększone o zaproszone osoby spoza plenum i obok spraw organizacyjnych prezentujemy tematykę ekologiczną. Dzięki wspólnym działaniom udało się uchronić przed dewastacją Łysą Górę, zlokalizowaną na terenie krajobrazu chronionego.

Podejmujemy liczne działania w celu uświadomienia społeczeństwu iż ochrona przyrody jest w istocie ochroną człowieka.

Głównym celem ochrony środowiska i przyrody jest na całym świecie ochrona zdrowia i życia ludzi.

UCZESTNICY SYMPOZJUM LOP WYBIERAJĄ NAJLEPSZĄ PRACĘ W KONKURSU „PRZYRODA TWOJ PRZYACIEL

SADZENIE DEBÓW PRZEZ CZŁONKÓW LOP NA ULICY ZAWADZKIEJ

PRZYRODA WOJEWÓDZTWA ŁÓŻYŃSKIEGO

Województwo łomżyńskie zajmuje powierzchnię 6709 km². Stanowi to 2,13 % powierzchni kraju. Na tle sąsiednich województw wyróżnia się niekorzystnie pod względem stanu zachowania przyrody. Lasy stanowiące najważniejszy element naturalnego środowiska zajmują 20,9 % powierzchni województwa, wobec średniej krajowej 27,6 %/ stan z 1980 r./.

Występują najczęściej w rozproszonym w postaci małych i bardzo małych kompleksów. Lasy są przy tym zniekształcone, z drzewostanami młodymi i bardzo młodymi. Dużą powierzchnię lasów zajmują monokultury sosny. Większe kompleksy leśne występują na terenie Kotliny Biebrzańskiej i na Równinie Kurpiowskiej. Tutaj też zachowały się fragmenty lasów o dużym stopniu naturalności. Kotlina Biebrzańska stanowi najlepiej zachowany obszar torfowiskowy w Polsce i Europie Środkowej.

W wodach Biebrzy i jej licznych starorzeczach występuje różnorodna naturalna roślinność wodna. Rzadkie i zanikające są łąki turzycowe, użytkowane jako pastwiska. Ponieważ są one mało wydajne podlegają powszechnej melioracji, a więc i zupełnemu zniszczeniu flory i fauny pierwotnej.

Na terenie województwa łomżyńskiego występują następujące formy ochrony przyrody:

1. Rezerwaty przyrody
2. Obszary krajobrazu chronionego
3. Pomniki przyrody
4. Planowany Biebrzański Park Krajobrazowy.

REZERWATY PRZYRODY

Stan rezerwatowej ochrony przyrody województwa łomżyńskiego jest niedostateczny, wymaga uzupełnienia poprzez szybkie tworzenie nowych.

Do 1984 r. na terenie województwa było 7 rezerwatów przyrody:

1. Mingos o powierzchni 13,46 ha
2. Taborzy -,,- 17,21 ha
3. Kalinowo -,,- 1,45 ha
/planow. powiększenie do 70,02
4. Bagno Wizna I o pow. 30,00 ha
5. Bagno Wizna II -,,- 76,00 ha
6. Czapliniec Bełda -,,- 12,38 ha
7. Czerwone Bagno obejmujące również dawny rezerwat Grzędy o łącznej pow. 11,629,75 ha.

Rezerwaty: Mingos, Taborzy, Kalinowo, Czapliniec Bełda i częściowo Czerwone Bagno obejmują lasy. Czerwone Bagno jest znane też z występowania torfowisk niskich i przejściowych z charakterystyczną dla tych ekosystemów roślinnością bagienną.

Na terenie tego rezerwatu występują wzniesienia wydymowe z charakterystyczną roślinnością psammofilną.

Rezerwaty Bagno Wizna I i Bagno Wizna II utworzone dla ochrony torfowisk i rzadkich gatunków roślin uległy przekształceniu wskutek melioracji terenów przylegających do rezerwatu.

Rowy odwadniające 1,5 m głębokości biegnące granicami rezerwatu spowodowały obniżenie poziomu wody i szybki rozkład powierzchniowych warstw torfu oraz bujny rozwój nitrofilnych roślin głównie pokrzyw, opanowanie torfowiska przez brzozę i olszę.

Spowodowało to zanik roślin torfowiskowych w tym gatunków rzadkich/miodokwiat krzyżowy, wierzba łapońska/dla ochrony których

zostały utworzone rezerwy. Dużą wartość przyrodniczą przedstawia rezerwat Czapli-niec Bałda chroniący niewielki fragment dawnej Puszczy Raj-gródzkiej z drzewostanem sosnowo-świerkowym. Stare sosny osiągają ponad 200 lat. W 1987 r. utworzono nowe rezerwy:

1. Rezerwat Ciemny Kąt-125,95 ha
2. Rezerwat Kanistan- 136,59 ha.

Rezerwat Ciemny Kąt położony w gminie Turośl obejmuje lasy o naturalnym charakterze ze starymi 100-120 letnimi drzewostanami.

Występuje tu bór brusznicowy, bór czernicowy, ols, oraz zespół łągu jesionowo-olszowego. Wśród lasu spotyka się torfowiska niskie i łąki turzycowe, dawniej rozpowszechnione na tym terenie. Obecnie łąki turzycowe występują rzadko. Ochrona tego typu łąk ma znaczenie z wielu względów. Większość gatunków roślin występujących na tych ekosystemach ulega zanikowi. Ochrona łąk turzycowych ma też istotne znaczenie dla ochrony wielu gatunków zwierząt, w szczególności owadów.

Rezerwat Kanistan zlokalizowany na terenie lasów państwowych w gminie Zbójna. Jest to rezerwat leśny. Obejmuje jeden z najlepiej zachowanych olsów na terenie Puszczy Kurpiowskiej występujących na dużej zwartej powierzchni. Ols ulega zanikowi. Jego życie jest bowiem uwarunkowane wysokim poziomem wód gruntowych. Ulega zanikowi na skutek melioracji sąsiadujących łąk i bagien. Rezerwat Kanistan ze względu na dużą powierzchnię i ukształtowanie terenu ma szansę zachować się w dotychczasowym stanie, pod warunkiem podporządkowania spraw

melioracji jego egzystencji.

REZERWATY PLANOWANE

1. Rezerwat Dzierzbia/gm. Stawiski/
2. Rezerwat Popiołki/gm. Zbójna/
3. Rezerwat Wyk/gm. Zbójna/
4. Rezerwat Jednaczewo/gm. Łomża/
5. Rezerwat Dębowe Góry/gm. Zambrów/
6. Rezerwat Pniewo/gm. Łomża/
7. Rezerwat Podgórze/gm. Łomża/
8. Rezerwat Grabówka/gm. Zambrów/
9. Rezerwat Wyliny/gm. Szepietowo/

Na szczególną uwagę zasługuje rezerwat Jednaczewo położony w pobliżu Łomży. Postulat objęcia ochroną tego obiektu był zgłoszony na początku lat siedemdziesiątych/1973 r./, Ma on dużą wartość naukową, a ze względu na położenie w sąsiedztwie rozwijającego się miasta z licznymi szkołami, może odgrywać ważną rolę dydaktyczną. Może też stanowić obiekt turystyczny. Leży bowiem przy trasie Łomża-Nowogród. Planuje się iż rezerwat obejmie 43,52 ha powierzchni. Występuje tutaj wiaź szypułkowy rosnący w warunkach zwartej lasu, dąb szypułkowy, lipa drobnolistna. Dęby osiągają grubość pnia do 80 cm.

1. Największym i najwcześniej stworzonym rezerwatem na terenie województwa łomżyńskiego jest "Czerwone bagno". Położony jest na terenie nadleśnictwa Rajgród.

Rezerwat zajmuje część rynny lodowcowej, ciągnącej się przez jezioro Rajgrodzkie, lasy nadleśnictwa Rajgród i rezerwat w kierunku rzeki Jegrzni i Biebrzy.

W czasie występowania lodowca, skutkiem osiadania niesionych przez niego mas kamieni, żwiru, piasku i gliny bieg wód wzdłuż tej rynny został przerwany, zaś izolowana część rynny uległa stopniowemu zarastaniu, w wyniku czego powstało torfowisko, w niektórych miejscach głębokie na kilka metrów.

Teren rezerwatu przedstawia bardzo płytką nieckę.

Gleba rezerwatu jest torfowo-mineralna, mokra. Na około 50% powierzchni teren jest trudny do przebycia wskutek tego, że proces zarastania zbiornika wodnego nie został jeszcze zakończony. Część rezerwatu zajmuje sosna typu bagiennego z udziałem brzozy w wieku zróżnicowanym, bardzo często 100-120 lat. Pozostała część porośnięta kilkoma gatunkami wierzb, brzozą, olszą i bardzo bogatą roślinnością zielną.

W opinii w sprawie utworzenia rezerwatu prof. dr. Witold Sławiński pisze m.in.: "Czerwone bagno" jest to rezerwat faunistyczno-florystyczny założony w 1925 r.. Zajmuje teren jedyny w kraju, na którym utrzymują się w stanie dzikim łosie /*Alces alces*/, zaś sam teren przedstawia bardzo ciekawą mozaikę torfowisk różnego typu". Rezerwat utworzono w celu ochrony jedynej w Polsce naturalnej ostoi łosia. Spełniał i spełnia doskonale to zadanie. Z kilku łosiej, jakie pozostały na tym terenie po wojnie obecnie jest kilkaset, z których tylko część bytuje w rezerwacie, pozostałe natomiast przemieściły się w różne rejony Polski.

2. Rezerwat "Czapliniec Bełda" położony w nadleśnictwie Rajgród, obok szosy Rajgród-Grajewo około 0,5 km. od siedziby nadleśnictwa.

Rezerwat został utworzony celem ochrony czapli siwej/*Ardea cinerea*/ i stworzenia tym ptakom normalnych warunków życia przez zabezpieczenie miejsc ich gnieźdzenia.

Na terenie obecnego rezerwatu już w latach 30-tych istniały kolonie czapli siwej. Teren jednak nie był prawnie chroniony. Mimo to były prowadzone badania i obserwacje czapli siwej przez ornitologów/m.in. były obrączkowane młode ptaki/. Las był pozostawiony bez użytkowania.

Opis przyrodniczy wykonany na podstawie planu gospodarczego rezerwatu "Czapliniec" na lata 1960-1970, zatwierdzonego przez Naczelnego Konserwatora Przyrody: gleba-wytworzona na piaskach i żwirkach akumulacji wodno-lodowcowej, typu bielicowego, silnie zakwaszona ze średnio zbielcowanych piasków gliniastych, mocnych, drobnoziarnistych, głębokich, o poziomie wody w zasięgu korzeni.

Hydrografia-w odległości 1-3 km. od rezerwatu znajdują się dwa jeziora: Rajgrodzkie i Dreń-stwo oraz stawy rybne zagospodarowane/Obiekt Wojdy/. Od strony zachodniej zajmuje dużą powierzchnię częściowo osuszone bagno. Sam teren rezerwatu jest stosunkowo nisko położony, dość duże opady atmosferyczne, wysoka wilgotność powietrza wywierają dodatni wpływ na gospodarkę wodną. W skład runa leśnego wchodzi następujące gatunki: rokit zwyczajny, rokit pierzasty, gajnik lśniący, borówka czernica, borówka brusznica, malina, wrzos, siódmaczek, szczawik zajęczy, przylaszczka, jastrzębiec, jeżyna i inne.

W poszyciu występują: jałowiec, jarzębina, kruszyna, dąb, dzika grusza.

Drzewostan - I piętro sosna do 200 lat z domieszką świerka do 120 lat. - II piętro to sosna z domieszką świerka do 80 lat. Tylko na powierzchni 0,63 ha występuje drzewostan z przewagą świerka.

Fauna - z ptaków występuje czapla siwa, mająca 81 gniazd oraz kania czarna i wrona siwa.

Z ssaków spotyka się sarny, dziki, zające.

Należy też wyjaśnić, że obecnie/t.j. w 1976 r./ miejsce gnieźdzenia, czaple przeniosły poza rezerwat. Ze względu jednak na ciekawy charakter tego fragmentu lasu pozostaje on w dalszym ciągu pod ochroną.

3. Rezerwat przyrody "Bagno-Wizna I" położony w gminie Rutki na obszarze zmeliorowanym obiekcie Grądy-Woniecko.

Opis przyrodniczy- rezerwat jest częścią dużego kompleksu bagiennego, położonego po wewnętrznej stronie łuku, jaki tworzy rzeka Narew w miejscu połączenia się z rzeką Biebrzą. Ten olbrzymi teren bagienny liczy około 12 tys. km. Użytkowanie przedmelioracyjne w małym stopniu zmieniło warunki naturalne. W czasie melioracji pozostawiono dwa fragmenty z uwagi na skupienia rzadkich roślin, a w szczególności:

- miodokwiat krzyżowy-
Hurminium monarchia
- wierzba lapońska-Salix
Lapponum
- gnidosz królewski -Pedicularis
sceptrum Carolinum
- brzoza niska - Betula humilis.

4. Rezerwat przyrody "Bagno-Wizna II" położony jest w gmi-

nie Rutki i podobnie jak rezerwat "Bagno-Wizna I" stanowi fragment wielkiego torfowiska o pokładach torfu do 7 m. głębokości.

Teren odznacza się obfitością rzadkich gatunków roślin, nie występujących w innych rejonach Polski. Roślinami tymi są: miodokwiat krzyżowy, mażyca ruda, niebielistka trwała, mielosik błękitny, wierzba lapońska, gnidosz królewski, skalnica torfowiskowa, tuszyca strunowa, brzoza niska, wełnianka szerokolistna, tuszyca żółta, ostrożeń błotny, kozłek lekarski, rdest wężownik, wierzba rokita, trzęślica modra, kostrzewa czerwona.

5. Rezerwat przyrody "Kalino-wo" jest w nadleśnictwie Łomża, leśnictwie Drozdowo nieopodal szosy Łomża-Drozdowo. Stanowi on fragment wielogatunkowego lasu liściastego o charakterze naturalnym, położony w strefie krawędziowej moreny dennej sąsiadującej z leżącym nieopodal terenem rzeki Narwi. Gleba głównie wytworzona z utworów pyłowych, średnio głębokich. Górne piętro drzewostanu tworzy lipa występująca w zwarczu rozluźnionym. Dolne piętro drzewostanu tworzy mało zwarty drzewostan dębowo-lipowy z domieszką klonu i gatunków lekko nasiennych. Drzewostan wykazuje tendencję do odnowienia naturalnego i wzbogacenia składu gatunkowego.

Na podstawie wykonywania prac fitosocjologicznych wyróżniono następujące zbiorowiska roślinne: Lilie Caroinastum - forma typowa Lilie ,, - forma nawiązująca do świetlistych dąbrów Lilie Caroinastum - forma nawiązująca do świetlistych dąbrów i borów.

Fragment typowego zbiorowiska lokalizuje się w dolnej części stożku na glebach bardziej wilgot-

-nych.

Zjawiska fitosocjologiczne /8x300 m²/ wykazały istnienie 76 gatunków roślin/drzew, krzewów, ziół, mchów/.

Obecnie czyni się starania o powiększenie tego rezerwatu.

6. Rezerwat przyrody pod nazwą "Mingos" położony jest na terenie nadleśnictwa Nowogród w gminie Zbójna. Rezerwat obejmuje fragment boru świeżego. Drzewostan w obrębie rezerwatu to sosny występujące w różnych klasach wieku/od I-VII/, wykazując bardzo dobre odnowienie naturalne. Pod względem fitosocjologicznym jest to bór świeży, wykształcony na glebach sandrowych, z licznymi gatunkami borealnymi.

Las występujący na terenie rezerwatu reprezentuje w bardzo typowy sposób najbardziej rozpowszechniony na terenie Puszczy Kurpiowskiej typ lasu występujący na głębokich płaskach z nisko leżącym poziomem wody gruntowej. Gatunkiem panującym jest sosna w wieku 140 lat. W podroście na 30% powierzchni występuje sosna w wieku do 20 lat. W podszyciu pojedynczo jałowiec na 10% powierzchni.

Runo tworzą:

wrzos zwyczajny, borówka brusznica, trzcinnik płaskowy, konwalia majowa, rókiet pospolity, widłak spłaszczony, widłak jałowcowaty, arnika górską. Ponadto na terenie rezerwatu gniazduje bocian czarny.

7. Rezerwat przyrody pod nazwą "Tabor" położony jest w nadleśnictwie Nowogród.

Rezerwat obejmuje fragment Puszczy Kurpiowskiej o naturalnym charakterze z dorodnym różnokowym drzewostanem, z bogatym podrostem i podszytem. W południowej części rezerwatu występuje bór świeży z drzewostanem,

złożonym niemal wyłącznie z sosny w wieku 160-180 lat ze sporadyczną domieszką świerka i brzozy.

Podszyt, który występuje na 70 % pow. stanowi głównie jałowiec oraz sosna, świerk i osika. W części północnej występuje bór mieszany świeży z fragmentami boru mieszanego wilgotnego. Gatunkiem panującym w drzewostanie jest sosna z domieszką świerka.

60 % drzewostanu to sosna w wieku 160-180 lat, 20 % świerk w wieku 125-155 lat i 20 % świerk w wieku 70-95 lat.

Podrost na 20 % powierzchni stanowi świerk, grupowo sosna oraz pojedyncze olsza i osika w wieku 20-25 lat. Podszyt występuje na 30 % powierzchni i stanowi go głównie jałowiec oraz świerk i sosna.

Na terenie rezerwatu w runie występują gatunki: borówka brusznica, borówka czernica, rókiet pospolity, gajnik lśniący, widłoząb falisty, pszeniec zwyczajny, pomocnik bałdaszkowy, chrobotek reniferowy, wężymord niski, chrobotek leśny, siódmaczek, widłak jałowcowaty, dzwonek okrąglistny, pióropusz pierzasty, kostrzewa owcza, tuszyca wrzosowiskowa, konwalia majowa, nawłóć pospolita, orlica pospolita, konwalijka dwulistna, płonnik, wrzos zwyczajny, igrzyca przyziemna, kosmatka owłosiana, trzcinnik piaskowy, modrzeczek siny, gorysz pagórkowy, arnika górską, sasanka otwarta, mącznica lekarska, płonnik jałowcowaty, macierzanka piaskowa, mietlica pospolita, trzęślica modra, fiołek psi, narecznica krótkoostna, widłak goździsty spłaszczony, widłak cyprysowy.

8. Rezerwat przyrody pod nazwą "Leman" położony jest na terenie nadleśnictwa Nowogród w gminie Turośl. Obejmuje on fragment lasu o powierzchni 125,95 ha, który zachował w wysokim stopniu naturalny charakter. Szczególnie cenne są drzewostany sosnowe z dużym udziałem świerka odznaczające się dużą różnorodną strukturą i występowaniem naturalnego odnowienia, szczególnie świerka. Największą powierzchnię zajmuje bór brusznicowy, zajmuje on wyniesienie wydmowe, występujące głównie w północnej części rezerwatu. W obniżeniach międzywydmowych występuje bór czernicowy.

Na obszarze zatorfionych obniżeni w strefie kontaktu z glebami mineralnymi zajętych przez zbiorowiska borowe, występuje zespół łągu jesionowo-olszego. Zespół ten odznacza się drzewostanem złożonym z olszy czarnej i bujnie rozwiniętą warstwą ziół jak: gajowiec żółty, śledzienia skretolistna, podgorycznik pospolity i inne.

W zatorfionych obniżeniach ze stagnującą wodą występuje ols typowy.

W zespole tym występuje olsza czarna z niewielką domieszką brzozy omszonej, rzadziej świerka.

OBSZARY KRAJOBRAZU CHRONIONEGO

Pewną rolę w zakresie ochrony naturalnej środowiska odgrywają obszary krajobrazu chronionego. Uchwałą Nr.X/46/82 Wojewódzkiej Rady Narodowej w Łomży z dnia 27 kwietnia 1982 r. zostały wyznaczone na terenie województwa łomżyńskiego obszary krajobrazu chronionego obejmujące łącznie pow. 147,707 ha. Wyróżnione zostały 4 obszary - trzy obejmujące doliny Biebrzy, Narwi, Pisy i tworzące jeden system krajobrazu chronionego w północnej i środkowej części województwa i je-

den obejmujący fragment doliny Bugu i Nurca, znajdującej się w granicach woj. łomżyńskiego. Pozostała część tego obszaru krajobrazu chronionego znajduje się w granicach województwa siedleckiego i ostrołęckiego. Nazwy i powierzchnia poszczególnych obszarów krajobrazu chronionego:

1. Pradoliny Biebrzy i okolica Rajrodu-powierzchnia 85.258 tys., lasy 19.942 tys., użytki rolne 33.263 tys., wody 2.860 tys.
2. Pradoliny Narwi-pow. 17.890 ty lasy 4.321 tys., użytki rolne 11.500 tys., wody 1.133 tys.
3. Pradoliny Pisy i półn.-zachod. części Puszczy Kurpiowskiej-pow. 38.085 tys., lasy 14.184 tys., użytki rolne 21.258 tys., wody 452 tys.
4. Dolina Bugu i Nurca-pow. 6.473 tys., lasy 1.652 tys., użytki rolne 4.078 tys., wody 377 tys.

Ogółem powierzchnia krajobrazu chronionego stanowi 147.707 tys. ha.

Projektowany jest Biebrzański Park Krajobrazowy.

POMNIKI PRZYRODY

1. Aleja lipowa, składająca się ze 103 szt. drzew, wiek ok. 100-150 lat położona w gm. Wizna, po obu stronach szosy Łomża-Wizna na odcinku kilometra.
2. Aleja lipowa składająca się z 52 szt. drzew, wiek 50-150 lat położona w gm. Wizna wieś Kramkowo po obu stronach szosy Łomża-Wizna na odcinku kilometra.
3. Aleja lip drobnolistnych 43 szt., wiek ok. 35 lat położona w parku zabytkowym Stawiski.

4. Aleja lipowa szt.30 wiek ok.60 lat położona wzdłuż szosy Łomża-Zambrów.
5. Aleja sosnowa 92 szt.wiek ok. 100 lat położona przy drodze Kisielnica-Kolno.
6. Aleja lipowa szt.69 wiek ok. 100 lat - park podworski "Tarnowo".
7. Aleja grabowa składa się z dwóch grup świerków rosnących wzdłuż alei. Liczba drzew 392 szt.- wieś Drozdowo " Dolny - Dwór".
8. Aleja lip drobnolistnych ilość 42 szt.drzew w wieku ok.50 lat położona przy drodze Piątница - Krzewo na odcinku Kalinowo-Drozdowo.
9. Aleja lipowa składa się ze 103 szt. drzew - szosa Łomża - Wizna.
10. Aleja lipowa składa się z 52 szt.drzew - wieś Kramkowo gm. Wizna.
11. Aleja wierzbowa szt.85 wiek ok.60 lat. Wraz z budynkami tworzy zakres ochrony i stanowi integralną część skansenu - Muzeum Rolnictwa w Ciechanowcu.
12. Aleja sosnowa szt.356 wiek ok. 100 lat - szosa Łomża-Zambrów.

**POMNIKI PRZYRODY-POJEDYNCZE
DRZEWA I GŁAZY**

Drzewa:

1. Lipa drobnolistna	szt.	10
2. Dąb szypułkowy	„	17
3. Sosna	„	2
4. Wiąz	„	8
5. Jałowiec	„	12
6. Topola	„	27
7. Klon	„	1
8. Olsza	„	2
9. Kasztan	„	1
0. Czeremcha	„	1

11. Jesion szt. 1
Głazy narzutowe „ 15

W województwie łomżyńskim występuje wiele okazów drzew zasługujących na ochronę. Podajemy niektóre kryteria kwalifikacji drzew-pomników przyrody. Liczymy na pomoc w ich wyszukiwaniu.

Piersńnice gatunków drzew jako orientacyjne dolne granice dla drzew pomnikowych:

1. buk	-100 cm.
2. brzoza brodawkowata	- 70 cm.
3. brzoza omszona	- 70 cm.
4. czeremcha	- 30 cm.
5. dąb	-120 cm.
6. grab	- 60 cm.
7. jabłoń	- 30 cm.
8. jarzębina	- 50 cm.
9. jesion	- 80 cm.
10. jodła	-100 cm.
11. klon	- 70 cm.
12. lipa	-100 cm.
13. modrzew	-100 cm.
14. osika	- 70 cm.
15. sosna	-100 cm.
16. świerk	-100 cm.
17. wiąz	- 70 cm.
18. wierzba biała i kru- cha	-100 cm.
19. topola czarna i bia- łodrzew	-120 cm.
20. jawor	- 70 cm.

Do opracowania tematyki "Przyroda województwa łomżyńskiego" wykorzystano materiały udostępnione przez Wojewódzkiego Konserwatora Przyrody.

13 pod redakcją
KOL. EK. TY. WU.

Rys. Edward Touwienko „Kamula”

„Przełęcz Techniczny”

Rys. Marek Polański „KAMULELA” 1977.

Tadeusz Butler

WYSTĄPIENIE NA WJEWÓDZ- KIEJ INAUGURACJI ROKU KULTURALNEGO W SZEPETOWIE (28 października 1987)

Na wstępie pragnę przeczytać swój wiersz napisany w 1970 r., który w pewnym sensie odzwierciedla działalność kulturową członków TPZŁ a w tym i moją także.

" KOŁO NADZIEI "

Myślą złączeni-splotem twardych
dłoni,
miłością ziemi z młodych lat,
choć szron srebrzysty lśni na
skroni
siostrą jest każda i każdy brat.

Krań dobrej woli trwa latami,
w nim wielu z nas swój udział ma.
czasem pomylili jawę ze snami,
czasem zabłyśnie rzewna łza.

W Ojczysty gmach cegiełkę wkłada
skromną lecz twardą-polski głąz,
a bratnia dusza każda mu rada,
tak trwa dorobek przyszłych mas.

Hej, Koło Bratnie-dobrej woli!
Mijają lata - nie powoli,
czas twoje tryby rwie.

Gdybyż tak młodość dołączyła!
jakaż by w tobie była siła ...
Łomżyńskie Koło! tak marzę
i śnię!!

Dziękując za zaszczytne wyróżnienie przekazane mi w dniu dzisiejszym, pragnę wyrazić szczerze słowa satysfakcji i zadowolenia tym wszystkim osobom, które przyczyniły się do tego zaszczytnego wyróżnienia, a szczególnie uwzględnienia na długiej liście osób wytypowanych mojej skromnej osoby. Czymże wyróżnikiem się w dotychczasowej swojej pracy na niwie kultury?

Spośród 11-tu Oddziałów TPZŁ rozsianych po kraju jestem jednym z prezesów - Oddziału Gdańskiego, Oddziału bodajże najodleglejszego od umiłowanej Łomży, który mniemam, godnie reprezentuje tę Ziemię na polskim wybrzeżu. Jesteśmy więc jak gdyby "ambasadorami" tej Ziemi w odległych zakątkach północnych regionów. Chlubimy się tym, że w naszym Oddziale są, byli Łomżanie mieszkający w odległej Bydgoszczy, czy też Kościerzynie, którzy zostali zarażeni bakcylem umiłowania

tej Ziemi - Ziemi Rodzinnej z której się wywodzą, w której wyrosli, uczyli się i dojrzewali, dla których nie jest istotną odległość jaka dzieli ich od miejsca spotkań - zebrania Oddziału Gdańskiego, warunki pogodowe czy też własne osobiste problemy. Dla których nie są obojętne sprawy teraźniejszej lub przyszłej Łomży, jej poziomowi kulturalnego i zdobywcy, którym leży na sercu każdy przejaw działalności nie tylko kulturalnej lecz każdej wzbogacającej psychikę ludzką. Czy jest to z naszej strony tj. ze strony członków TPZŁ dobra wola w tym przedmiocie? Nie tylko. To obowiązek! Obowiązek wynikający z tego prostego faktu, że stąd się wywodzimy. Wszak spełniamy tylko jeden z wielu punktów statutowych naszego Towarzystwa do których sami i dobrowolnie zobowiązaliśmy się który jeśli nam się on udaje w naszej działalności i z którego są zadowolone nasze władze zwierzchnie tj. Zarząd Główny, Walny Zjazd Delegatów obradujący co trzy lata, władze miejskie ze swoimi urzędami oraz władze wojewódzkie a także indywidualni odbiorcy - Łomżanie sprawia to nam członkom Towarzystwa szczerą satysfakcję i zadowolenie. Wiemy, że nie jesteśmy tylko zwykłymi zjada-

czami chleba, że pozostawiamy po sobie jakieś dobra kulturowe, które ocenią - zarówno te dobra jak i naszą szczerą działalność przyszłe pokolenia. Pamiętajmy bowiem, że tak jak i my względem naszych pradziadów i bliźnich z przeszłości ustosunkujemy się częstokroć krytycznie tak i przyszłe pokolenia będą nas oceniać i rozliczać za dotychczasową działalność. Niechaj więc ta działalność dla dobra Tej Ziemi i Łomży będzie szczerą, ofiarną i bezinteresowną. Bo żadna moneta, waluta i zapłata nie jest tak cenna i wartościowa jak opinia publiczna - opinia ogółu tj. tych ludzi którym na sercu leży dobro byt i pomnażanie dóbr kulturalnych zwłaszcza Ziemi Rodzinnej.

W tym aspekcie kończąc swoje wystąpienie pragnę podziękować szczególnie Wydziałowi Kultury i Sztuki Urzędu Wojewódzkiego za dostrzeżenie naszej skromnej działalności.

NOWI CZŁONKOWIE ZBIOROWI TPZŁ

Z zadowoleniem informujemy, że do Towarzystwa Przyjaciół Ziemi Łomżyńskiej przystąpili kolejni nowi członkowie zbiorowi: Przedsiębiorstwo Hurtu Spożywczego, Oddział Wojewódzki w Łomży; Bank Spółdzielczy w Nowogrodzie; Liceum Ogólnokształcące w Łomży; PTTK Zarząd Wojewódzki w Łomży; Stowarzyszenie PAX Oddział Wojewódzki w Łomży; Zambrowska Spółdzielnia Mieszkaniowa w Zambrowie.

Na dzień 31.12.1987r. wszystkich członków zbiorowych jest 54, w tym 39 z Łomży, 7 z Zambrowa, 5 ze Stawisk, 1 z Szepietowa, 1 z Ciechanowca, 1 z Nowogrodu. (D.B.)

Dostojna jubilatka

Pani Maria Wolfke, długoletnia członkini i jedna z założycieli Oddziału Łomżyńskiego TPZŁ, obecnie Honorowy Członek Oddziału Warszawskiego - 3 grudnia 1987 r. obchodziła SETNĄ ROCZNICĘ URODZIN.

Urodziła się w 1887 roku w Białej Podlaskiej, gdzie ukończyła szkołę powszechną, progimnazjum oraz 7-klasową Szkołę Handlową Żeńską J. Barszczewskiej w Siedlcach.

Od 1914 do 1915 r. pracowała w Banku dla Handlu i Przemysłu Oddział w Łomży, w latach 1918-1920 w Sądzie Pokoju w Łomży, do 1924 w Polskiej Krajowej Kasie Pożyczkowej, a następnie do września 1939 w Banku Polskim w Łomży.

Po odzyskaniu niepodległości od 1945 do 1954 r. tj. do przejścia na emeryturę pracuje w Narodowym Banku Polskim Oddział w Łomży, pełniąc odpowiedzialne funkcje, w tym bierze udział w organizacji Oddziałów NBP w Ostrołęce i Kolnie.

Po przejściu na emeryturę do 1958 roku pracuje jeszcze na pół etatu w Powszechnej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Łomży.

Pani Maria Wolfke znana była w Łomży, szczególnie w okresie międzywojennym, jako bardzo wielka czynna miłośniczka sportów wodnych.

Z okazji rocznicy JUBILATCE złożyły w Śródborowie wizytę delegacje TPZŁ i NBP w Łomży składając wiele ciepłych życzeń wyrazów pamięci i kwiaty.

Tą drogą jeszcze raz składamy PANI MARII najlepsze życzenia.

Marian Mieszkowski

ZNAJĘJ OZWIĘNALNOŚCI...

- 8.10.87 - odbyło się po siedzenie Prezydium ZG TPZŁ wspólnie z ZW LOR i ZW PTTK. Tematem obrad było: "Zaawansowanie i stan przygotowań do powołania Biebrzańskiego Parku Narodowego i lokalizacji siedziby jego dyrekcji".
- 9.10.87 - z okazji inauguracji Miejskiego roku kulturalnego Oddział Łomżyński i Warszawski TPZŁ zostały uhonorowane nagrodami prezydenta.
- 16.10.87 - "Płomyczek" obchodził w Łomży Jubileusz 70-lecia. Na uroczystości TPZŁ reprezentował kol. A. Śliwecki. W związku z wyjazdem na studia doktoranckie dotychczasowego komendanta Chorągwi ZHP dh A. Żukowskiego w dniu 24.10.87r. odbyła się uroczystość jego pożegnania oraz powołania nowego Komendanta, którym został wybrany dh W. Kluczek.
- Tego samego dnia zastępcą Komendanta Chorągwi został wybrany dh Józef Babel - wiceprezes ZG TPZŁ. Dziękujemy za dotychczasową współpracę - Gratulujemy.
- 26,27.11.87 - w Pułtusku odbyła się sesja popularnonaukowa pt. "Miasta Północnego Mazowsza w XIX i XX wieku organizowana przez Mazowiecki Ośrodek Badań Naukowych. (J.W.)

KOLEJNI OFIARODAWCY NA SPOŁECZNY FUNDUSZ OBCHODÓW 60-LECIA SKANSENU...

Podajemy kolejny wykaz ofiarodawców na Społeczny Fundusz Obchodów Jubileuszu 60-lecia Skansenu im. A. Chętnika w Nowogrodzie:

Stefan Pawelczyk, Łomża - 2.000,-zł;
 Pracownicy PSS Grajewo - 4.117,-zł;
 Stronnictwo Demokratyczne, Wojewódzki Komitet w Łomży - 11.850,-zł;
 Aniela Łabanow, Białystok - 1.104,-zł;
 Wojewódzki Związek Gminnych Spółdzielni "SCh" w Łomży - 5.000,-zł;
 Spółdzielnia Transportu Wiejskiego w Kolnie - 300,-zł; ZSMP przy Zespole Szkół Rolniczych w Jednorozcu - 1.080,-zł;
 Danuta Biedrzycka, Łomża - 2.000,-zł; Zakłady Płyt Wiórowych w Grajewie - 20.000,-zł; Marian Mieszkowski, Łomża - 5.450,-zł;
 Henryk Biało-brzeski, Łomża - 4.000,-zł.

Serdecznie dziękujemy za wpłaty. Oczekujemy na dalsze.

Ścisnąćmy!

Komunikat!

**JUŻ UKAZAŁA SIĘ
W SPRZEDAŻY
MONOGRAFIA**

„ŁOMŻA 1794-1806”

*autorstwa Czesława Brodzickiego
i Donaty Godlewskiej*

**DONACIŁA WENKIE TPZŁ
ul. Armii Czerwonej 22**

Wydawca: Zarząd Oddziału TPZŁ w Łomży

Komitet redakcyjny: W. Aszoff, Cz. Brodzicki, J. Cholewicki, T. Dudo-przew., D. Godlewska - z-ca przew. M. Mieszkowski, T. Polecka, Z. Piechociński, Z. Sędziak, H. Wiśniewska-sekretarz, T. Zaremba.
Numer opracowali: T. Dudo, D. Godlewska, M. Mieszkowski, H. Wiśniewska, W. Polkowski

Druk:

Nr r. 0617/14/88
 Nakład 1000e.